

потрібні: високий рівень мотивації до професійного розвитку та самовдосконалення; науково-методичний супровід та сучасне технічне забезпечення; постійне оновлення технологічної складової змісту розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів іноземної мови авіаційного спрямування; зумовленість вибору форм та методів розвитку технологічної компетентності особливостями навчання у системі післядипломної освіти; періодичне та легкодоступне діагностування рівнів технологічної компетентності викладачів іноземної мови.

Література:

1. Высоцкий С.В. Структура психолого-педагогических условий формирования поисково-творческой личности в процессе обучения/ С.В. Высоцкий // Науковий Вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського: зб. наук. праць. – Одеса, 1999. – № 8-9. – с. 90 – 94.
2. Колос Ю.З. Формування інформаційно-технологічних компетентностей майбутніх перекладачів у процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ю. З. Колос ; Ін-т педагогіки АПН України. — К., 2010. — 20 с.
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf> — Заголовок з екрану.
4. Словник української мови: в 11 томах. — Том 4, 1973. — с. 810.
5. Speck, M. (1996, Spring). Best practice in professional development for sustained educational change. *ERS Spectrum*, 33-41.

У статті автором запропоновані та обґрунтовані педагогічні умови, що впливають на ефективність неперервного розвитку технологічної компетентності викладачів іноземної мови авіаційної галузі з урахуванням особливостей післядипломної освіти.

Ключові слова: педагогічні умови, технологічна компетентність, викладачі іноземної мови, авіаційна галузь.

В статье автором предложены и обоснованы педагогические условия, влияющие на эффективность непрерывного развития технологической компетентности преподавателей иностранного языка авиационной отрасли с учетом особенностей последипломного образования.

Ключевые слова: педагогические условия, технологическая компетентность, преподаватели иностранного языка, авиационная отрасль.

The author taking into account the specifics of postgraduate studies suggests the pedagogical conditions influencing greatly the effectiveness of foreign language teacher technological competence enhancement.

Keywords: pedagogical conditions, technological competence, language teacher, aviation industry.

УДК 378.147.091.313:004.032.6

Л.Л. Коношевський, Я.О. Токарчук
м. Вінниця, Україна

АУДІОВІЗУАЛЬНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ – ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ

Актуальність дослідження. Сучасний етап розвитку цивілізації характеризується тим, що на зміну суспільства масового споживання приходить інформаційне суспільство, котре має такі риси: зростає динамізм життя, людина активно перетворює інформацію, відбувається перехід від володіння знаннями до управління ними, ключовим результатом освіти стають методи мислення і способи діяльності. Це означає, що нині важливо навчити людину мислити і формувати в неї той тип мислення, котрий дозволить їй без особливих труднощів «навчатися» в неперервній освіті та самовдосконалюватися, формувати і розвивати пізнавальну культуру особистості. Як зазначає М. Холодна, «... розумний не той, хто знає, а той, у кого сформувалися механізми придбання, організації та застосування знань» [3, с. 41].

Активність як риса характеру відображає прагнення і здібності людини до посиленої, енергійної,

ініціативної діяльності. Пізнавальні сили людини розвиваються у процесі діяльності, куди входить і навчання. Дидактика розглядає активність у навчанні як принцип, який вимагає від викладача спрямовувати навчальний процес так, щоб він виховував у студентів ініціативу і самостійність, міцне засвоєння знань, формував необхідні вміння й навички, розвивав спостережливість, мислення, мову, пам'ять, творче відображення.

Щоб дати простір пізнавальній активності студента як особистості, викладач заохочує його різноманітну цілеспрямовану самостійну діяльність. Він прагне організувати навчання так, щоб ті, хто навчається, міркували, шукали, робили висновки, діяли. Принцип активності у навчанні знайшов своє вираження в різних методах навчання: лабораторно-практичні заняття, семінари, екскурсії, самостійна робота студентів, залучення їх до наукової роботи.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Питання виховання в студентів пізнавальної активності перебували в центрі уваги ще радянської педагогіки. Відомі науковці країни багато уваги приділили вивченню й розробці цього питання (А. Бондар, М. Грищенко, М. Данилов, Б. Єсіпов, П. Зінченко, Г. Костюк, О. Кочетов, М. Махмутов, Д. Ніколенко, І. Огородников, П. Підкасистий, М. Скаткін).

Активізація навчального процесу не обмежується лише тим, щоб навчити студентів активно працювати, самостійно мислити і діяти. Належить організувати пізнавальну діяльність так, щоб вона проходила найбільш раціонально і була продуктивною, щоб навчальний матеріал засвоювався глибоко, міцно і швидко.

Нині невід'ємною складовою освітнього процесу є впровадження в нього аудіовізуальних та інформаційно-комунікаційних технологій. Численними дослідженнями доведено факт значного підвищення ефективності навчання за умови використання аудіовізуальних та інформаційно-комунікаційних технологій і завдяки об'єднанню в процесі цього візуального і слухового каналів надходження інформації. Необхідно залучати якомога більше органів чуття під час сприймання довкілля. На це вказував великий чеський педагог Я. Коменський: «...Все, що тільки можна, давати для сприймання чуттям, а саме: видиме – для сприймання зором, чутне – слухом, запахи – нюхом, доступне дотикові – через дотик. Якщо будь-які предмети можна сприйняти кількома чуттями, нехай вони відразу сприймаються кількома чуттями...» [1, с. 10].

Щоб привести в рух дидактичний потенціал комплексу інноваційних аудіовізуальних та інформаційно-комунікаційних технологій, необхідно виділити в них системотворні характеристики, котрі б відображали внутрішню єдність і програмно-цільову спрямованість навчального процесу на підготовку майбутнього вчителя. Такими характеристиками виступають професійні вміння студентів, причому функції системної реалізації аудіовізуальних засобів навчання виконують відповідні аудіовізуальні й інформаційно-комунікаційні технології.

Теоретичні основи ефективного використання аудіовізуальних засобів навчання розроблено у працях С. Архангельського, В. Безпалька, В. Березняка, М. Блюміна, М. Борисової, В. Вербицької, В. Волинського, А. Гельмонта, Р. Гуревича, А. Гуржія, А. Зільберштейна, Г. Карпова, Л. Кулінської, М. Ляховицького, Л. Прессмана, В. Романова, В. Ружейнікова, Г. Суворої, В. Толля, Л. Чашка, С. Шапповаленко, М. Шахмаєва, З. Шалик та ін. У них розглядаються питання застосування аудіовізуальних засобів підготовки студентів до сприйняття навчальної інформації, а також методики використання аудіовізуальних посібників.

Аналіз виявлених матеріалів показує, що окремі аспекти застосування аудіовізуальних та інформаційно-комунікаційних технологій навчання були предметом досліджень науковців, але у цілому зазначена проблема ще не розглядалася. Отже, актуальність проблеми зумовлюється відсутністю спеціальних педагогічних праць із питань теорії й практики застосування аудіовізуальних та інформаційно-комунікаційних засобів навчання студентів педагогічного ВНЗ.

Мета статті: визначити роль засобів аудіовізуальних та інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі педагогічного ВНЗ; проаналізувати можливості використання аудіовізуальних та інформаційно-комунікаційних технологій у процесі формування пізнавальної активності студентів.

Виклад основного матеріалу. Для досягнення навчальних цілей у ВНЗ використовуються різні

засоби і методи: ігрові технології, тренінги, інтерактивні технології, технічні засоби навчання та ін. Однак, поза сумнівом, основним сучасним інструментом навчання стають аудіовізуальні засоби. Це зумовлено, окрім участі в громадському житті суспільства, захопленням молоді аудіовізуальними засобами: відеофільмами, музичними і аудіо-записами, переглядом картинок, використанням мультимедіа презентацій і т.д.

Револьюційною розробкою в сфері аудіовізуальних засобів є електронна інтерактивна дошка. Використовуючи таку дошку, можна поєднувати перевірені методи та прийоми роботи зі звичайною дошкою з набором інтерактивних і мультимедійних можливостей.

Електронна інтерактивна дошка дозволяє здійснювати:

- активне коментування навчального матеріалу: виділення, уточнення, додавання додаткової інформації за допомогою електронних маркерів із можливістю зміни кольору і товщини лінії;
- повноцінну роботу щодо перекладу тексту й окремих пропозицій із вказівкою зв'язків і взаємовідносин між словами;
- набір за допомогою віртуальної клавіатури будь-якого тексту завдання в будь-якому додатку та його демонстрацію в режимі реального часу;
- не лише знайомство з тестовими завданнями у режимі перегляду, а й показове тестування для всієї аудиторії;
- збереження результатів в окремому файлі у вигляді картинок або в HTML і PDF-форматі.

Основна перевага електронних інтерактивних дошок – можливість анімації: перегляду малюнків, записів лекції і практичних занять у реальному часі.

Важливою особливістю електронної інтерактивної дошки під час підготовки до заняття є можливість розміщувати матеріал на декількох сторінках. Спеціалізоване програмне забезпечення, розроблене для інтерактивних дошок, дозволяє легко і швидко скласти план заняття, підібрати і правильно розташувати потрібний матеріал. Заздалегідь викладач добирає навчальний матеріал і розміщує його на кількох сторінках. Відтак, під час заняття, замість того, щоб, стоячи спиною до студентів, витрачати дорогоцінний час на витирання одного матеріалу з дошки і написання іншого, викладач одним натисканням на клавішу переходить на наступну сторінку. Так він може постійно контролювати ситуацію в аудиторії [4].

Незважаючи на унікальність, електронна інтерактивна дошка поступається за популярністю комп'ютерній програмі Power Point. Це пов'язано з можливістю установки цієї програми на персональні комп'ютери, тоді як інтерактивна дошка вимагає окремого її придбання.

Спілкування з інтерактивними мультимедійними засобами у ВНЗ допомагає надати навчальному процесу діалоговий характер. Навчаючись студенти знаходяться у стані психологічного комфорту, оскільки в процесі цього абсолютно виключена негативна оцінка їхніх дій із боку викладача, наставника, керівника. Аудіовізуальні засоби надають користувачам так багато корисного навчального матеріалу, який лише вони можуть засвоїти. Робота з цільовими навчальними програмами сприяє формуванню вміння приймати оптимальні розв'язки і дозволяє пристосувати навчання до індивідуальних особливостей кожного студента.

Використання аудіовізуальних засобів, і в тому числі презентацій, дозволяє підвищити ефективність навчання, допомагає привнести ефект додаткової наочності на заняття, що сприяє засвоєнню студентами навчального матеріалу швидше й у більшому обсязі.

Суть проблеми використання будь-яких технічних засобів навчання, в тому числі й аудіовізуальних, у процесі розвитку пізнавальної активності студентів зводиться до того, що будь-який із технічних засобів навчання не може на нинішньому етапі їх розвитку претендувати на універсальність. У той самий час будь-який із них, маючи своє власне місце в навчальному процесі, може внести свій специфічний вклад у розвиток пізнавальної активності студентів. Іншими словами, нині найбільш раціональною системою підвищення пізнавальної активності студентів у навчальних закладах є така система, котра заснована на оптимальному використанні технічних засобів у навчальному процесі.

ІКТ дозволяють інтегрувати в процес пізнання метод візуалізації, який у свою чергу сприяє

формуванню професійного мислення за рахунок систематизації і виділення найбільш значущих елементів навчання. Процес візуалізації є згортанням розумового змісту в наочний образ, який може бути розгорнутий і який може служити опорою адекватних розумових і практичних дій. Безперечною перевагою аудіовізуальних засобів передавання інформації є те, що вони мають нелінійну структуру, в основі якої лежить модель пізнання. Саме застосування цих нелінійних технологій сприяє формуванню особистісно орієнтованої системи освіти, впровадженню методів активного навчання.

Нині все більше викладачів на заняттях використовують програму Power Point для створення презентацій, для подання навчального матеріалу, що робить навчання привабливим і легким для розуміння. Студенти також можуть створювати презентації з метою представлення результатів наукової та проектної діяльності. В процесі організації цього виду діяльності переслідуються ще й практична мета – навчити студентів використовувати знання, вміння і навички, одержані на заняттях з інформатики, стосовно абсолютно нової для них ситуації, що сприяє підвищенню рівня сформованості комунікаційної компетентності.

Ефективність дії навчального матеріалу у вигляді презентацій на студентів багато в чому залежить від міри і рівня їх ілюстративності. Візуальна насиченість навчального матеріалу робить його яскравим, переконливим і сприяє інтенсифікації засвоєння. Широке використання ілюстративного матеріалу і Flash анімацій у презентаціях дозволяє легко і доступно подати новий теоретичний матеріал. Комп'ютерні презентації дозволяють акцентувати увагу студентів на значущих моментах інформації, що викладається, і створювати наочні ефектні зразки у вигляді ілюстрацій, схем, діаграм, графічних композицій, відео й анімацій тощо. Презентація дозволяє впливати відразу на декілька видів пам'яті: зорову, слухову, емоційну і в деяких випадках моторну.

Використання комп'ютерної презентації на занятті дозволяє: підвищити мотивацію студентів; використати значну кількість ілюстративного матеріалу; інтенсифікувати заняття, виключивши час для написання навчального матеріалу на дошці; залучити студентів до самостійного навчання, що особливо важливо для розвитку їхніх загально-навчальних навичок; презентації розв'язують проблему використання наочного матеріалу.

Не можна не відзначити технічну перевагу проведення демонстрацій у режимі Power Point, які дозволяють викладачеві без втрати часу і сил здійснювати це необхідну кількість разів. Окрім того, викладач звільняється від постійного оформлення дошки.

Більше того, впровадження в навчальний процес педагогічних програмних засобів зовсім не виключає традиційні методи навчання, а гармонійно поєднується з ними на всіх його етапах: ознайомлення, тренування, застосування, контролю. Використання комп'ютера дозволяє не лише багаторазово підвищити ефективність навчання, а й стимулювати студента до подальшого самостійного вивчення навчальної дисципліни.

Передусім варто відзначити, що аудіовізуальні засоби передачі інформації і комунікацій (кінофільми, відеофільми, програми телерадіомовлення, мультимедійні ресурси Інтернету, відеозв'язок і мобільна телефонія, комп'ютерні моделі з візуалізацією процесів) виявилися затребуваними в системі дистанційної освіти. Тут у навчальному процесі стали використовувати електронні навчальні посібники з мультимедійним контентом, навчальні відеофільми (відеокурси), віртуальні лабораторні роботи і тренажери, що імітують дії з реальними прототипами, останнім часом – відеоконференцзв'язок і вебіари. Їх попередниками в неформальній освіті були навчально-пізнавальні програми і канали телемовлення (програми «Очевидне – неймовірне», «Цивілізація», канали Discovery, History та ін.).

Розвиток ІКТ стимулював застосування не лише засобів доставки навчального контенту споживачеві (серверів обміну файлами, електронної пошти з вкладеннями значного обсягу, що все збільшуються, широкосмугового Інтернету, кабельного телебачення), а й інтерактивних комунікацій, серед яких нині провідне місце належить технологіям проведення вебінарів (web – based seminar) і відеоконференцій у мережі Інтернет. Разом із традиційним електронним чатом (обміном письмовими повідомленнями), наприклад, з'явилася можливість використати відеочат з декількома учасниками для вирішення освітніх завдань.

Зі сфери неформальної освіти в електронному конспекті лекцій відносно легко вставляються ресурси таких сервісів мережі Інтернет, як YouTube і SlideShare (потрібний вхід в Інтернет із лекційної

аудиторії). На першому з них можна знайти відеоматеріали, на іншому – презентації освітнього характеру тривалістю від двох до десяти хвилин, які можна використати для демонстрації в якості допоміжного навчального матеріалу. Природно, перед лекцією такі матеріали мають бути завчасно відкриті лектором на аудиторному комп'ютері.

Незважаючи на все активніше використання засобів мультимедіа, що допускають комбінування інформаційної дії на різні органи чуття людини (слух, дотик, і навіть нюх), а, отже, і на способи подання інформації, провідним видом сприйняття інформації в процесі роботи з комп'ютерними засобами навчання є зорове. Виконання цих вимог допускає наявність як традиційно наочних, так і нових засобів і прийомів, що дозволяють активізувати в навчанні роботу зору. Поступово це стає все більш очевидним, і вимагає швидкого осмислення, оскільки середня і вища школи в Україні, як і в усіх країнах світу, виявилися на початку XXI століття в кризовій ситуації, не маючи можливості вийти з неї, працюючи за сталими традиціями.

Інтенсифікація навчально-пізнавальної діяльності відбувається за рахунок того, що і викладач, і студент орієнтуються не лише на засвоєння знань, а й на способи мислення, що дозволяють побачити зв'язки та стосунки між об'єктами, що вивчаються, тобто зв'язати окреме в єдине ціле.

Візуалізація допускає згортання інформації в початковий образ, тобто представлення її в стислому вигляді. Під «стисканням» інформації розуміється передусім її узагальнення, укрупнення, систематизація і генералізація. Найкраще засвоєння програмного матеріалу досягається в процесі подання навчальної інформації одночасно чотирма кодами: рисунковому, числовому, символічному і словесному. Сутність цієї технології зводиться до систематичного використання в навчальному процесі візуальних моделей і раціональних прийомів «стискання» інформації.

Візуальні образи є не ілюстрацією до думки викладача, а проявом самого мислення. Якщо викладач активізує візуальне мислення своїх студентів, то тим самим, впливає на їхнє мислення загалом.

Педагогічна функція візуальних засобів навчання «проявляється не в тому, щоб дати студентам живий, барвистий образ недостатньо відомого їм фрагмента дійсності та розширити в цьому напрямі їхній чуттєвий досвід, – зазначає Ф. Терегулов, – а полягає в тому, щоб розкрити перед студентами природу явищ, що вивчаються, встановити стійкі зв'язки та стосунки між частинами цілого, що вивчається, і відношення останнього до ширшого кола явищ, підвести студентів до належних наукових узагальнень» [2, с. 40].

Згідно з сучасними когнітивними уявленнями читання тексту не є природним для людини, оскільки не підтримується спеціалізованими структурами кори мозку. Текстова представлення змісту в мультимедійних посібниках має бути зведене до обґрунтованого мінімуму і служити, в основному, для вираження теоретичних понять та ідей, що слабо піддаються образному кодуванню. Візуальне представлення вербального контенту, у свою чергу, допускає необхідність його візуальної оптимізації, як на рівні відчуттів, так і на рівні сприйняття.

Візуалізація допускає використання і таких способів вираження ідей, які не є «в чистому вигляді» текстовими, оскільки, включаючи текстові фрагменти, допускають їх візуальну організацію на основі смислових стосунків між ними (таблиці, логічні схеми, графі і т.д.).

Звичайно, особливу роль із точки зору візуалізації навчального змісту відіграють такі види контенту, як ілюстративна графіка (в усіх її проявах), анімовані зображення і відеофрагменти.

Висновки. Використання аудіовізуальних засобів у навчанні підвищує пізнавальну активність студентів, сприяє формуванню їхньої мотиваційної діяльності та дозволяє реалізувати особистісні і соціально-професійні якості. У цілому такий процес направляє на забезпечення самостійної діяльності студентів, сприяє активному використанню комунікаційних засобів і формуванню їхніх освітніх компетентностей.

Наочність, аудіо та відео підтримка, забезпечені ІКТ, сприяють підвищенню рівня викладання і навчання загалом. Використання аудіовізуальних та інформаційно-комунікаційних технологій істотно впливає на ефективність навчання, дозволяє зробити його пізнавальним, захоплюючим (наявність оригінальних завдань), цікавим (яскраві анімовані ігри, кросворди, шаради тощо). Крім того, викладачеві завжди належить враховувати, що студентів треба постійно вражати: яскравістю, різноманітністю, неординарністю. Отже, до позитивних аспектів присутності аудіовізуальних та інформаційно-

комунікаційних технологій у навчальному процесі належать підвищення рівня освіти, якості знань студентів, а також зростання професійної компетентності викладача.

Література:

1. Коменський Я. А. Велика дидактика. Вибрані твори / Я. А. Коменський. – Т. 1. – К. : Радянська школа, 1985. – 326 с.
2. Терегулов Ф. Ш. Образование – новый взгляд: теория, технология, практика / Ф. Ш. Терегулов, В. Э. Штейнберг. – Уфа : Изд-во БИРО, 1998. – 232 с.
3. Холодная М. А. Психология интеллекта : парадоксы исследования / М. А. Холодная. – М. : Барс, 1997. – 392 с.
4. Электронные интерактивные доски [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.delight2000.com/succes.html?id_rub=82939&obj=rub.

У статті визначається роль засобів аудіовізуальних та інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі педагогічного ВНЗ; проаналізовано можливості використання аудіовізуальних та інформаційно-комунікаційних технологій у процесі формування пізнавальної активності студентів.

Ключові слова: аудіовізуальні засоби навчання, аудіовізуальні технології, інформаційно-комунікаційні технології, пізнавальна активність студентів, розумова активність студентів.

В статье определяется роль средств аудиовизуальных и информационно-коммуникационных технологий в учебном процессе педагогического вуза; проанализированы возможности использования аудиовизуальных и информационно-коммуникационных технологий в процессе формирования познавательной активности студентов.

Ключевые слова: аудиовизуальные средства обучения, аудиовизуальные технологии, информационно-коммуникационные технологии, познавательная активность студентов, умственная активность студентов.

In the article the role of facilities of audiovisual and informatively-communication technologies is determined in the educational process of pedagogical institution higher learning; possibilities of the use of audiovisual and informatively-communication technologies are analysed in the process of forming cognitive activity of students.

Keywords: audiovisual facilities of educating, audiovisual technologies, of informatively-communication technologies, cognitive activity of students.

УДК 378

Л.В. Філоненко
м. Вінниця, Україна

ДЕЯКІ АСПЕКТИ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ-СИРІТ У ПРИЙОМНИХ СІМ'ЯХ

Виклад основного матеріалу. Дітям-сиротам, які живуть у притулку чи дитячому будинку, доводиться з умов, до яких вони звикли, переїжджати в інші, зокрема, в нову сім'ю. Статистика свідчить, що 60-70 % дітей, позбавлених батьківського піклування, влаштовуються в прийомні сім'ї.

Для того щоб зрозуміти процес адаптації, потрібно уявити, що вас раптово перемістили в нове, зовсім незнайоме місце і відбулося це без вашого бажання і попередньої підготовки. Що ви відчуваєте при цьому? Ймовірно, ваш стан буде близьким до шокowego і ви будете розгублені.

Варіанти поведінки можуть різні: від прагнення втекти і повернутися на колишнє місце до остоупіння. Коли шокований стан пройде, ви, напевно, почнете озиратися навколо себе, помічати, що і хто знаходиться поруч з вами, і робити спроби освоїтися на новому місці. Подальше пристосування до життя в новому місці буде залежати від вашого досвіду, вмінь, знань, бажання жити в цьому місці, від того, як будуть задовольнятися ваші потреби [1]. На процес звикання до